

APSTĀKĻU IZMAIŅU IETEKME UZ LĪGUMA SAISTOŠO SPĒKU UN LABAS TICĪBAS PRINCIPS

IMPACT OF CHANGE IN CIRCUMSTANCES ON BINDING FORCE OF CONTRACT AND PRINCIPLE OF GOOD FAITH

Kaspars Balodis, Dr. jur.

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
Civiltiesisko zinātņu katedras profesors

Summary

According to the Civil Law of Latvia, Article 1587, a contract imposes on a party a duty to perform the promise, and neither the exceptional difficulty of the transaction, nor difficulties in performance arising later, shall give the right to one party to withdraw from the contract, even if the other party is compensated for losses. The Civil Law does not recognise a fundamental change in circumstances as a ground for adjustment or cancellation of a contract, although the doctrine is well known in the country. In many cases, Covid-19 restrictions have been damaging to parties' ability to perform their contractual obligations. Under certain conditions, the principle of good faith (Article 1 of the Civil Law) could be applied to adjust contracts to the changed circumstances.

Atslēgvārdi: apstākļu izmaiņas, līguma saistošais spēks, labas ticības princips.

Keywords: change of circumstances, binding force of contract, principle of good faith.

Ievads

Saskaņā ar Latvijas Civillikuma (turpmāk arī – CL) 1587. pantu tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējam pienākumu izpildīt apsolīto un ne darījuma sevišķais smagums, ne arī vēlāk radušās izpildīšanas grūtības nedod vienai pusei tiesību atkāpties no līguma, kaut arī atlīdzinot otram zaudējumus. Eiropā jau ilgi ir pazīstama apstākļu izmaiņu doktrīna, kas paredz līdzējam tiesības prasīt līguma grozīšanu vai pat izbeigšanu, kad līguma izpildīšana iepriekš neparedzētu objektīvu apstākļu dēļ kļuvusi pārmērīgi apgrūtinoša. Kaut arī Civillikumā nav attiecīga regulējuma, apstākļu izmaiņu doktrīna Latvijai nav sveša. Tā kļuvusi aktuāla sakarā ar Covid-19 pandēmiju, kuras apkarošanai noteiktie ierobežojumi nelabvēlīgi ietekmē saimniecisko dzīvi un personu spēju izpildīt uzņemtās līgumsaistības. Tāpēc jāmeklē tiesiskie risinājumi šādiem gadījumiem, apsverot CL 1. pantā nostiprinātā labas ticības principa izmantošanu.

1. Apstākļu izmaiņu jēdziens

Ar apstākļu izmaiņām saprot vēlāk iestājušās un līguma noslēgšanas brīdī neparedzamas situācijas, kas līguma izpildīšanu no pušu gribas neatkarīgu iemeslu padara par pārmērīgi apgrūtināšu, un tā rezultātā taisnīguma apsvērumu dēļ līgums ir pielāgojams jaunajiem apstākļiem vai izbeidzams vispār. Apstākļu izmaiņu (*rebus sic stantibus* – latīņu val., *Störung der Geschäftsgrundlage* – vācu val., *change of circumstances* vai *hardship* – angļu val.) doktrīna kļūst aktuāla ekonomisku krīžu un citādu satricinājumu laikā. Latvijas tiesību literatūrā pausts, ka Covid-19 pandēmija negatīvi ietekmē saimnieciskās darbības subjektu spēju izpildīt uzņemtās līgumsaistības.¹ Vācijas tiesību zinātnē uzsvērts, ka šī pandēmija rada augsni tādām apstākļu izmaiņām, kas var izjaukt līdzēju tiesību un pienākumu līdzsvaru vai padarīt saistības priekšmetu par faktiski neizmantojamu.²

Neatkarīgi no krīzes situācijām minētā doktrīna ir ieguvusi stabilu vietu Eiropas civiltiesībās.³ Paraugš modernajam apstākļu izmaiņu seku regulējumam, kas ieviests daudzās Eiropas valstīs, ir Eiropas līgumtiesību principi (turpmāk – ELTP)⁴ un Kopējā modeļa projekts jeb *Draft Common Frame of Reference* (turpmāk – DCFR)⁵. Tie ir rekomendējoši paraugnoteikumi ar akadēmiski doktrinālu vērtību.⁶ Paraugnoteikumi par apstākļu izmaiņu sekām ietverti arī UNIDROIT starptautisko komercīgumu principos⁷. Latvijas apstākļos lielāka nozīme ir pirmajiem diviem paraugnoteikumu krājumiem, jo to mērķis ir sekmēt līgumtiesību harmonizāciju Eiropas Savienībā.

2. Atkāpes no līguma izpildīšanas pienākuma

Saskaņā ar CL 1589. pantu vienpusēja atkāpšanās no līguma pieļaujama tikai tad, kad tā pamatota ar paša līguma raksturu vai kad to zināmos apstākļos atļauj likums, vai arī kad tāda tiesība bijusi noteikti pielīgta.

Latvijas civiltiesībās daudz uzmanības pievērsts nepārvaramas varas jēdzienam. Nepārvarama vara ir viens no līguma izpildīšanas neiespējamības veidiem.

¹ Jarkina V., Niklase K. Nepārvarama vara kā pamats līguma izbeigšanai un nepieciešamie Civillikuma grozījumi. *Jurista Vārds*, 30.06.2020., Nr. 26 (1136).

² Looschelders D. *Schuldrecht. Allgemeiner Teil*. München: Verlag Franz Vahlen, 2020, § 37 Rn. 12.

³ Sīkāk sk.: Kārklīņš J. Apstākļu izmaiņu klauzula kā izņēmums no *pacta sunt servanda* principa. Daugavpils Universitātes 53. starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds "Saule", elektroniskais izdevums 2014. Pieejams: https://www.dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/53konf/tiesibas/Karklins.pdf [aplūkots 05.02.2020.].

⁴ *The Principles Of European Contract Law 2002 (Parts I, II, and III) The Principles Of European Contract Law 2002 (Parts I, II, and III)*. Pieejami: <https://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002> [aplūkots 06.02.2021.].

⁵ *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline Edition*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009. Pieejams: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/2009_02_DCFR_OutlineEdition.pdf [aplūkots 06.02.2021.].

⁶ Sk.: Kārklīņš J. Eiropas vispārējo līgumtiesību principu piemērošana Latvijā. Inovāciju juridiskais nodrošinājums: Latvijas Universitātes 70. konferences rakstu krājums. Rīga: LU akadēmiskais apgāds, 2012, 66. lpp.

⁷ *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016*. Published by the International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT), Rome. Pieejami: <https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf> [aplūkots 06.02.2021.].

Piemēram, darbinieka slimība, kuras rezultātā iestājas darbnespēja, izraisa darba līguma izpildīšanas neiespējamību, taču pat pandēmijas apstākļos nebūtu korekti darbinieka saslimšanu dēvēt par nepārvaramu varu. CL 1543. pantā tiek nošķirta līguma izpildīšanas objektīvā un subjektīvā neiespējamība.⁸ Objektīvā neiespējamība nozīmē to, ka neviena persona nespētu līgumu izpildīt, bet subjektīvas neiespējamības gadījumā tikai parādniekam personiski nav iespējams izdarīt izpildījumu.

Nepārvarama vara ir viens no apstākļiem, kas padara jau noslēgta līguma izpildīšanu par neiespējamu. Latvijas Senāts ir norādījis, ka nepārvaramas varas gadījumā attiecīgajam notikumam jābūt tādām, kas saistību izpildi padara ne tikai apgrūtināšu, bet neiespējamu.⁹ Tāpat Senāts kādā spriedumā, kurā pieminēta apstākļu izmaiņu doktrīna (klauzula), uzsvēris, ka nepārvarama vara jānošķir no grūtībām, kad kāds notikums, piemēram, ekonomiskā krīze, būtiski maina līguma līdzsvaru.¹⁰

Civillikumā līdzās nepārvaramas varas jēdzienam lietots arī nejauša notikuma jēdziens, kura tiesiskās sekas ir tādas pašas kā nepārvaramai varai. Saskaņā ar CL 1773. pantu nejaušs zaudējums ir tāds, kura sekas ir nejaušs notikums vai nepārvarama vara.

No līdzēju gribas neatkarīgi apstākļi, kas padara jau noslēgtu, spēkā esošu līgumu par neizpildāmu, ir vēlāka neiespējamība, kurā nav vainojama neviena no pusēm.¹¹ Civillikums pieļauj virkni atkāpju no līguma izpildīšanas pienākuma minētās neiespējamības gadījumā. Piemēram, kreditora prasījums atkrīt, kad saistības īstā priekšmeta izpildīšana izrādās neiespējama nejauša notikuma dēļ (CL 1836., 1774. p.). Pārdevējam, kas nav uzņēmies attiecīgo risku, nav jāizpilda pirkuma līgums, ja pēc tā noslēgšanas, bet pirms lietas nodošanas tā iet bojā (CL 2023. p.). Pienākums maksāt nomas un īres maksu atkrīt, ja lieta palikusi nelietota tāda notikuma dēļ, kuram nav devis iemeslu īrnieks vai nomnieks un kurš noticis bez viņa vainas (CL 2147. p.). Veikalu telpu īrnieku (Latvijas juridiskajā terminoloģijā dominē 20. gadsimta 90. gadu sākumā adaptētais postpadomju jēdziens “neapdzīvojamo telpu noma”) nespēja samaksāt iepriekš norunāto īres (“nomas”) maksu tirdzniecības centru īpašniekiem Covid-19 dēļ noteikto mazumtirdzniecības ierobežojumu apstākļos ir kļuvusi par saimnieciski nozīmīgu problēmu.¹²

Var secināt, ka līdzējs Civillikumā noteiktos izņēmuma gadījumos var tikt atbrīvots no pienākuma izpildīt līgumu. Savukārt apstākļu izmaiņas ir jānošķir no nepārvaramas varas un citiem neiespējamības gadījumiem.

⁸ Bitāns A. Civiltiesiskā atbildība un tās veidi. Rīga: Izdevniecība AGB, 1997, 109. lpp.

⁹ Austākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 26.01.2011. sprieduma lietā Nr. SKC-11/2011 10.2. pkt. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2011> [aplūkots 07.02.2021.].

¹⁰ Sk.: Augstākās tiesas Civillietu departamenta 12.12.2014. sprieduma lietā Nr. SKC-179/2014 11. pkt. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2014>[aplūkots 07.02.2021.].

¹¹ Balodis K. Līguma izpildīšanas neiespējamības regulējums Latvijas un Eiropas Savienības tiesībās. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002, 267. lpp.

¹² Sk., piemēram: Prasa atbalstu slēgto veikalu nomas maksai, brīdinot par bankrotu vilni. Db.lv., 01.02.2021. Pieejams: <https://www.db.lv/zinas/tirdzniecibas-centriem-ir-istais-laiks-atrast-un-nostiprinat-savu-identitati-501453> [aplūkots 07.02.2021.].

3. Apstākļu izmaiņu normatīvā regulējuma ieviešanas līdzšinējie mēģinājumi

Tieslietu ministrija 2007. gadā sagatavoja grozījumus Civillikuma 1587. pantā. Tie saglabāja līguma saistošā spēka principu, taču pieļāva iespēju izbeigt vai grozīt līgumu, kura izpilde kļuvusi pārmērīgi apgrūtināša sakarā ar objektīvām apstākļu izmaiņām.¹³ Ja saistību izpilde kļūtu pārmērīgi apgrūtināša sakarā ar objektīvām apstākļu izmaiņām, līdzējiem būtu pienākums veikt pārrunas, lai izmainītu līgumu vai to izbeigtu. Ja līdzēji saprātīgā laikā nespētu panākt vienošanos par tā izmaiņām vai izbeigšanu, jebkurš no līdzējiem būtu tiesīgs prasīt tiesai izbeigt līgumu, nosakot izbeigšanas datumu un noteikumus, vai grozīt līgumu, nosakot apstākļu izmaiņu radīto zaudējumu un ieguvumu taisnīgu sadalījumu. Grozījumu projekts bija balstīts uz ELTP 6:111. § noteikumiem par apstākļu izmaiņu seku novēršanu. Minētie grozījumi netika pieņemti, bažījoties, ka negodprātīgiem parādniekiem radīsies iespēja atkāpties no līguma.

Salīdzinājumam jānorāda, ka mūsu kaimiņvalstu Lietuvas un Igaunijas likumos apstākļu izmaiņu institūts tiek regulēts. Attiecīgās normas ir ietvertas Lietuvas Civillikuma¹⁴ 6.204. pantā un Igaunijas Saistību tiesību likuma¹⁵ 97. paragrāfā.

Apstākļu izmaiņu normatīvais regulējums ir ietverts Latvijas Komerclikumā (turpmāk – KCL). Proti, Civillikuma grozījumu sagatavošanas gaitā uzkrātais tiesībmateriāls ietverts KCL 478. panta noteikumos par franšīzes līguma izbeigšanu. Franšīzes līgums ir ilgtermiņa līgums, kura izpildes laikā apstākļu izmaiņas ir iespējamās. Tomēr neatbildēts paliek jautājums, kādēļ likumdevējs franšīzes līgumu uzskatījis par tik īpašu, ka tieši attiecībā uz to ieviests apstākļu izmaiņu regulējums.

Nesen Latvijas tiesību literatūrā, norādot uz Covid-19 dēļ noteiktās ārkārtējās situācijas apstākļiem, ieteikts atkārtoti rosināt ideju par CL 1587. panta grozījumiem, iepriekš izvērtējot ietekmi uz tautsaimniecības nozarēm un iespējamās riskus.¹⁶

Tieslietu ministrijas 2007. gadā sagatavotajā likumprojektā ietvertā no ELTP ņemtā CL 1587. panta redakcija bija jau zināmā mērā novecojusi, ja to salīdzina ar DCFR noteikumiem. ELTP 6:111. § saturam aptuveni atbilstošajā DCFR III.–1:100. § ir samazināta iepriekšēju pārrunu nozīme.¹⁷ Saskaņā ar minēto DCFR paragrāfu iepriekšējās pārrunas nav prasības celšanas priekšnoteikums. Attiecībā uz pienākumu veikt pārrunas pietiek ar to, ka parādnieks ir mēģinājis sarunu ceļā saprātīgi un labā ticībā panākt saistību regulējošo līguma noteikumu saprātīgu un taisnīgu pielāgošanu (DCFR III.–1:100. § 3. daļas d) punkts).

¹³ Grozījumi Civillikumā. Likumprojekts. Pieejams: https://www.saeima.lv/Likumdosana/9S_DK/lasadd=LP0528_0-1.htm [aplūkots 07.02.2021.].

¹⁴ Civil Code of the Republic of Lithuania. Pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.245495> [aplūkots 07.02.2021.].

¹⁵ Law of Obligations Act. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013011/consolide> [aplūkots 07.02.2021.].

¹⁶ Jarkina V., Niklase K. Jurista Vārds, 30.06.2020., Nr. 26 (1136).

¹⁷ Par minēto problemātiku sk.: Kārklīšs J. Vispārējo līgumtiesību attīstība Latvijā pēc neatkarības atgūšanas un nākotnes perspektīvas kontekstā ar Eiropas Komisijas risinājumiem virzībā uz vienotu Eiropas līgumtiesību izstrādi. Latvijas Universitātes Žurnāls "Juridiskā zinātne", Nr. 3. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012, 143. lpp.

Apspriežot CL 1587. un turpmāko pantu modernizācijas variantus, nekritiska atgriešanās pie 2007. gada likumprojekta teksta nav piemērotākais risinājums. Pastāv arī zināmas šaubas, vai šobrīd, neraugoties uz Covid-19 pandēmijas ietekmi, attiecīgi grozījumi Civillikumā nonāktu likumdevēja dienaskārtībā.

4. Civillikuma 1. panta piemērošana apstākļu izmaiņu seku novēršanai

Jau pirms 20 gadiem Latvijas tiesību zinātnē pausts viedoklis, ka līguma saistošā spēka regulējums Civillikumā ir ļoti stingrs un pārāk dogmatisks salīdzinājumā ar citu Eiropas valstu līgumtiesībām.¹⁸ Uz Civillikuma 1. pantā ietverto labas ticības principu kā iespējamu tiesisko līdzekli līgumsaistību korekcijai gadījumos, kad līguma izpildīšana ir kļuvusi pārmērīgi apgrūtināša objektīvu apstākļu izmaiņu dēļ, ir norādīts Latvijas civiltiesību literatūrā.¹⁹ Apstākļu izmaiņu doktrīna ir radusies tieši no labas ticības principa kā tiesiski ētiska priekšraksta, kas tiesisko attiecību dalībniekiem viņu tiesiskās attiecības liek koriģēt tajos gadījumos, kad šīs attiecības nav iespējams taisnīgi noregulēt ar pārējo tiesību normu palīdzību. Kā minēts Vācijas tiesību doktrīnā, labas ticības princips tādējādi pildījis “kreatīvo funkciju”.²⁰

Vācijas civillikumā *Bürgerliches Gesetzbuch* (turpmāk – BGB) kopš 2002. gada 1. janvāra, kad stājās spēkā Saistību tiesību modernizācijas likums (*Schuldrechtsmodernisierungsgesetz*)²¹, apstākļu izmaiņu sekas regulē BGB 313. §. Tajā nav minētas līdzēju pārrunas kā nosacījums prasības celšanai. Parādniekam visupirms jāceļ prasība par līguma pielāgošanu, bet pielāgošanas neiespējamības gadījumā viņš ir tiesīgs no līguma atkāpties. Vācu saistību tiesību doktrīnā pausts, ka parādnieks var tieši un nepastarpināti celt prasību par līguma pielāgošanu, kaut arī Saistību tiesību modernizācijas likuma anotācijā bijis norādīts uz iepriekšēju sarunu nepieciešamību.²²

Savukārt līdz 2002. gadam Vācijā apstākļu izmaiņu gadījumi tika risināti, piemērojot BGB 242. § regulēto labas ticības (*Treu und Glauben*) principu. BGB 313. § pašreizējais regulējums tiek uzskatīts par labas ticības principa konkretizēšanas izpausmi, jo apstākļu izmaiņu tiesiskā risinājuma kodificēšanai bija tikai jānostiprina jau izveidojies valdošais viedoklis par labas ticības principa piemērošanu.²³

Vērtējot labas ticības principa iespējamo piemērošanu Latvijā apstākļu izmaiņu kontekstā, nozīme ir vairākiem aspektiem. CL 1587. un 1588. pantā uzsvērts līguma saistošais spēks. Savukārt Senāts norādījis, ka tiesa nevar spriedumu pamatot tikai un vienīgi ar Civillikuma 1. pantu un tajā nostiprinātais labas ticības princips nav uzskatāms par tiesai dotu pilnvarojumu katras tiesiskās situācijas risinājumu pielāgot vispārīgiem taisnīguma apsvērumiem, brīvi grozot no likuma

¹⁸ Torgāns K. Saistību tiesības: Latvija un Eiropas Savienība. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002, 16. lpp.

¹⁹ Sk.: Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 145., 146. lpp.; Kārklīņš J. Apstākļu izmaiņu klauzula kā izņēmums no *pacta sunt servanda* principa. 2014. [aplūkots 05.02.2020.].

²⁰ Schulze R. in *Bürgerliches Gesetzbuch: Handkommentar*. 10. Aufl. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2019, § 242 BGB Rn. 2.

²¹ Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts vom 26. November 2001. Bundesgesetzblatt Jahrgang 2001 Teil I Nr. 61.

²² Looschelders D. 2020, § 37 Rn. 18.

²³ Looschelders D. 2020, § 4 Rn. 13, § 37 Rn. 3.

vai tiesiska darījuma izrietošas tiesiskās sekas, un, lai iejauktos privātautonomijā, kuru Civillikuma normas nevis ierobežo, bet maksimāli veicina, tādējādi vairojot sabiedrības uzticēšanos tiesīgi noslēgtu līgumu stabilitātei un saistošam spēkam, jābūt pamatotiem iemesliem.²⁴ Tomēr minētās atziņas Senāts izteicis spriedumos lietās, kuru tiesiskie un faktiskie apstākļi nav saistīti ar līguma noslēgšanas laikā neparedzētām objektīvām apstākļu izmaiņām.

Latvijas tiesību zinātnē uzsvērts, ka labas ticības princips mūsdienu jurisprudencē, atšķirībā no Civillikuma tapšanas laikā Eiropā valdījušā viedokļa, nav vienīgi pozitīvo tiesību iztulkošanas norma un ir piemērojams ne vien kā kritērijs likuma un darījuma iztulkošanai (tajā skaitā darījuma papildinošai iztulkošanai), bet zināmās robežās arī kā pamats jeb avots jaunu tiesību noteikumu vai pat jaunu tiesību institūtu radīšanai tiesību tālākveidošanas ceļā.²⁵ Tiesību doktrīnā arī norādīts, ka saistības izpildījuma grozīšana vai pat atcelšana atbilstoši labas ticības principam ir nevis jaunu tiesību noteikumu radīšana, bet gan līguma papildinošās iztulkošanas izpausme jeb robu aizpildīšana līgumā.²⁶

Ievērojot stingros CL 1587. un 1588. panta noteikumus, jāšaubās, vai ar CL 1. pantu vien varētu attaisnot līguma izbeigšanu. Taču CL 1. pants var būt tiesisks līdzeklis līguma noteikumu pielāgošanai izņēmuma gadījumos, kad izpildīšana kļuvusi pārmērīgi apgrūtināta sakarā ar objektīvu apstākļu izmaiņām. Attiecīgas prasības celšanas priekšnoteikumi, kurus nav iespējams iztīrīt šim rakstam noteikto apjoma ierobežojumu dēļ, ir turpmākas diskusijas priekšmets.

Kopsavilkums

Latvijas Civillikuma 1587. pants un turpmākie panti īpaši uzsver līguma saistošo spēku. Sakarā ar Covid-19 pandēmijas negatīvo ietekmi uz ekonomisko dzīvi un personu spēju izpildīt līgumsaistības aktuāls ir kļuvis jautājums par piemērotiem tiesiskajiem risinājumiem gadījumos, kad līguma izpildīšana kļuvusi pārmērīgi apgrūtināta sakarā ar līguma noslēgšanas laikā neparedzētām objektīvu apstākļu izmaiņām. Atbildi uz minētajiem jautājumiem sniedz apstākļu izmaiņu doktrīna, kas atvasināta no labas ticības principa. Atbilstoša normatīvā regulējuma Civillikumā nav. Tāds bija sagatavots 2007. gadā, taču netika īstenots. Apstiprinājums tam, ka apstākļu izmaiņu doktrīna jau ienākusi Latvijas tiesību sistēmā, ir Komerclikuma regulējums par franšīzes līguma izbeigšanu. Apstākļu izmaiņu situācijas kā izņēmuma gadījumi var tikt risinātas, piemērojot Civillikuma 1. pantā nostiprināto labas ticības principu, nepieciešamības gadījumā nodrošinot līguma noteikumu pielāgošanu jaunajiem apstākļiem.

²⁴ Senāta Civillietu departamenta 12.03.2020. sprieduma lietā Nr. SKC-189/2020 6.3. un 6.4. pkt.; Augstākās tiesas Civillietu departamenta 27.10.2017. sprieduma lietā Nr. SKC-363/2017 11. pkt. Pieejami: <http://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/tiesibu-aktu-raditajs> [aplūkots 08.02.2021.].

²⁵ Kalniņš E. Piezīmes Mirona Krona rakstam "Civillikuma pirmais pants". Jurista Vārds, 21.12.2010., Nr. 51 (646).

²⁶ Sk.: Balodis K. 2007, 145. lpp.; Slicāne E. Labas ticības princips un tā piemērošana Latvijas civiltiesībās. Jurista Vārds, 06.02.2007., Nr. 6 (459).